

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 26/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen om stats- budgeten för 2014

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 september 2013 regeringens proposition om statsbudgeten för 2014 (RP 112/2013 rd) till finansutskottet för beredning.

Miljöutskottet har med stöd av 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning beslutat lämna utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Armi Liinamaa och konsultativ tjänsteman Lauri Taro, finansministeriet
- kanslichef Hannele Pokka, ekonomidirektör Oili Hintsala, överdirektör Helena Säteri, överdirektör Timo Tanninen, överingenjör Jorma Kaloinen, chefsplanerare Tommi Laanti, lagstiftningsråd Oili Rahnasto och

- finansieringsöverinspektör Timo Tähtinen, miljöministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Schildt och vattenförvaltningsråd Jaakko Sierla, jord- och skogsbruksministeriet
- direktör Kari Salmi, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- direktör för naturtjänster Rauno Väisänen, Forststyrelsen
- sakkunnig, boende Laura Hassi och chef för samhällstekniken Kirsi Rontu, Finlands Kommunförbund
- direktör Aija Tasa, Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- biträdande direktör Mika Rontu, Finlands Vattenverksförening rf
- miljöskyddschef Jouni Nissinen, Finlands naturskyddsförbund rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Finlands Fastighetsförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Totalramen för miljöministeriets förvaltningsområde

Budgetomslutningen för miljöministeriets förvaltningsområde uppgår till totalt 267 miljoner

euro, vilket är ca 0,5 procent av budgetpropositionens slutsumma. Allt som allt rubbas inte anslagsnivån. Sammantaget sett kan finansieringsnivån anses acceptabel med tanke på det svåra ekonomiska läget, men med alla mål och uppgifter är situationen kärv inom förvaltningsområdet, konstaterar utskottet.

Utskottet vill påpeka att även om resurserna ligger på ungefär samma nivå som tidigare, står förvaltningsområdet inför stora utmaningar när miljöförvaltningen hela tiden får nya uppgifter. Inom miljöskyddet har de knappa regionförvaltningsresurserna t.ex. lett till att man inte på samma sätt som tidigare hinner ge verksamhetsutövare råd och handledning i att söka miljötillstånd. Resurserna för miljötillståndsövervakning tryter. Ärendebelastningen är stor när det gäller miljötillstånd och handläggningstiderna har blivit långa. Regionalt har i synnerhet gruvfrågorna i norra Finland slukat resurser och extraresurser har satts in. Men allmänt taget är utmaningarna fortsatt stora. I budgetpropositionen har avsatts ett tilläggsanslag på 2 miljoner euro för att förbättra regionförvaltningen och stärka miljöministeriets styrning (35.10.22). Tillägget är välkommet, men löser inte grundproblemet med de njugga resurserna.

Det är angeläget att resurserna är adekvata inte bara för att miljöförvaltningen ska kunna sköta sina lagfästa uppgifter och främja miljöskyddet utan också med tanke på företagens verksamhetsvillkor, poängterar utskottet. Såväl de skadelidandes intressen som verksamhetsutövarnas konkurrensmöjligheter kräver att behandlingen av miljötillstånd håller hög standard och går raskt undan. Den regionala miljöförvaltningen måste kunna fungera.

Innehållet i miljölagstiftningen håller också på att ses över för att bli mer resurssnålt. I den första revideringsfasen av miljöskyddslagen är det tänkt att avgiftsbelägga tillsynen över miljötillstånd, vilket ökar möjligheterna att bedriva en korrekt och regionalt rättvis miljötillsyn. Återstår att grunna på om situationen kunde underlättas genom att förenkla tillståndsförfarandet för sådana funktioner som kan styras tillräckligt bra med standardbestämmelser och genom att gå in för andra antibyråkratiska metoder. Detta blir aktuellt i den andra revideringsfasen av miljöskyddslagstiftningen. Men lösningarna är trots allt sådana att de påverkar arbetsmängden och arbetsvillkoren inom förvaltningen först på sikt.

Avloppsrening och matarledningar för avlopp i glesbygden

Under miljöministeriets huvudtitel kan matarledningar för avlopp och avlopp i glesbygden stödjas med anslagen på moment 35.10.61 (Främjande av miljövärden). Regeringen föreslår 11,5 miljoner euro för miljöarbeten, vatten- och avloppsprojekt och avloppsvattenrådgivning i glesbygden. Det är 1,4 miljoner mindre än för 2013.

Under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel får anslaget under moment 30.50.31 (Stöd till vattenförsörjningen och skyddet mot översvämningar) användas för matarledningar för avlopp och för lokal vattenförsörjning. Det föreslagna anslagen för vatten- och avloppsåtgärder på landsbygden uppgår till 8 miljoner euro. Med pengarna under momentet finansieras påbörjade projekt, vatten- och avloppsåtgärder på landsbygden, dvs. främst programmet för avloppssystem, och räntestöd för tidigare beviljade räntestödslån.

Utskottet poängterar att matarledningsprojekten kan bidra till att man bygger effektivt fungerande centrala reningsverk i stället för att rusta upp små, föråldrade reningsverk. Genom att stödja projekten främjar man effektivt anläggningar som är fördelaktiga såväl miljöskyddsmässigt som ekonomiskt. Enligt det nationella programmet för avloppssystem ska minst 20 000 hushåll ha anslutit sig till ett avloppsnät före 2016. Då löper även övergångsperioden för att införa förordningen om behandlingen av hushållsavloppsvatten ut. Anslagen i budgetpropositionen räcker inte på långt när till att uppnå programmålen. Utskottet vill påpeka att bara några år återstår av övergångsperioden för avloppsinvesteringar i glesbygden. Befogade matarledningar för avlopp bör helst dras nu för att undvika onödiga investeringar i privata fastigheters avloppsreningsystem, om beslut om matarledning trots allt fattas inom en snar framtid, men efter att förordningens övergångstid löpt ut. Ett tillräckligt stort anslag behövs också för rådgivning för att täcka behovet under återstoden av övergångsperioden. Utskottet vill påminna om

att dessa uppgifter även har en sysselsättande effekt. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.10.61 (Främjande av miljövården) med 1,4 miljoner euro.

Sanering av förorenade områden och statligt avfallshanteringsarbete

Förutom att driva på avloppsrening och matarledningar för avlopp i glesbygden ger miljöförvaltningen grundvattenskyddet och saneringen av förorenade områden hög prioritet. Med anslaget under moment 35.10.61 (Främjande av miljövården) finansieras inte bara matarledningar för avlopp utan också sanering av förorenade områden som statens arbete. Syftet med de här projekten är att minska hälsoolägenheterna och miljöeffekterna av förorenade områden när annan finansiering saknas och trygga anskaffningen av rent råvatten på viktiga grundvattenområden.

Utskottet framhåller att man i Finland inventerat tusentals områden i behov av sanering där risken för grundvattenkontamination eller annan fara föreligger. Behovet av saneringspengar är därmed avsevärt större än det reserverade anslaget. Dessutom kan företagskonkurser allt oftare få till följd att det blir kvar ämnen i marken som kan kontaminera grundvattnet, men vållaren har inte råd att avlägsna dem ur marken och återställa området. De garanti- och försäkringsystem vi har i dag är sällan tillämpliga i konkurssituationer, och dessutom är statens arbete primärt avsett för gamla förorenade riskområden. Utskottet understöder miljöministeriet i dess ambition av finna sekundära ersättningssystem och konstaterar att det akuta problemet med anslagsbrist noterats i beredningen av 2013 års fjärde tilläggsbudget.

Forststyrelsens naturtjänster

Anslagen för Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter kommer att ligga på ungefär samma nivå som tidigare. Utskottet hänvisar till tidigare utlåtanden och inskräper vikten av finan-

siella resurser för Forststyrelsens naturtjänster för att det expanderande nationalparksnätet ska kunna skyddas och tjänsterna för rekreationsanvändning förbättras. Nationalparkerna bör bli fler och en utredning om inrättande av nya parker pågår just nu. Det är inte rationellt att pruta på anslagen av ekonomiska orsaker, för studier visar att de pengar som investeras i friluftstjänster i nationalparkerna återbetalar sig flerfaldigt i den lokala ekonomin. Anslaget har alltså även en sysselsättande effekt. Forststyrelsens naturtjänster har med anslaget lyckats bibehålla arbetstillfällena även i glesbygderna och därmed verkat för en fortsatt levande landsbygd.

Naturtjänsterna har fått och kommer att få ta över fastigheter, hamnar och annan serviceutrustning som förvaltats av andra statliga inrättningar plus objekt som Museiverket tidigare ansvarat för. I budgetpropositionen har moment 35.10.52 (Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter) ökats med 1 miljon euro för skötsel och underhåll av värdefulla objekt som överförs från Museiverket, när kulturhistoriskt värdefull fastighetsegendom överförs till Forststyrelsen (och Senatfastigheter) i enlighet med statens fastighetsstrategi. Naturtjänsterna får följaktligen vid ingången av 2014 överta skötseln av 29 arkeologiska platser, inklusive turistattraherande slottsruiner såsom Raseborgs slott. Utskottet poängterar att såväl nationalparkerna som de kulturhistoriskt värdefulla fastigheterna kräver pengar för behörigt underhåll och behörig skötsel och det betyder i praktiken att anslagen måste höjas. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.10.52 (Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter) med 1 miljon euro.

Understöd till organisationer

Under moment 35.01.65 (Understöd till organisationer och miljövård) föreslås 2 miljoner euro, alltså en minskning med 120 000 euro. Miljöutskottet anser att anslaget ska vara lika stort som tidigare. Det är litet men angeläget, för det hjälper organisationerna i deras viktiga arbete att

stärka miljöutbildning och miljöinformation. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.01.65 (Understöd till organisationer och miljö-vård) med 120 000 euro.

Skyddet av Östersjön

I budgetpropositionen har 4,84 miljoner avsatts för skyddet av Östersjön (35.10.22; Vissa utgifter för miljövard). Utskottet vill inskräpa att anslaget är ytterst behovligt för att minska utsläppet av eutrofierande näringsämnen i havet, minska riskerna med skadliga ämnen och inventera undervattensmiljöns mångfald. Helcoms ministermöte antog den 3 oktober i år en uppdatering av aktionsplanen för Östersjön med skärpta mål för utsläpp av näringsämnen. Det behövs en mängd olika verkningsfulla, kostnadseffektiva åtgärder för att en god ekologisk status ska uppnås i Östersjön.

Utskottet anser att vattenvårdsprojekten i sydvästra Ryssland fortfarande är ett kostnadseffektivt sätt att minska utsläppen av eutrofierande ämnen i Östersjön. Efter att anslaget för närområdessamarbete upphörde 2012 genomförs vattenskyddsprojekt i form av bilaterala projekt, projekt inom ramen för den nordliga dimensionen och projekt för att främja regionalt samarbete kring Östersjön, Barentsregionen och Arktis. Även målet i handlingsplanen till EU:s Östersjöstrategi att genom planen stärka samarbetet med Ryssland är angeläget, menar utskottet.

Beredskapen att bekämpa olje- och kemikalieskador har byggts upp successivt, men mycket återstår att göra innan målnivån är nådd och för det behövs över 100 miljoner euro. Oljetransporterna har mer än tiofaldigats under de senaste tjugo åren och fortsätter öka. Sannolikheten för en stor olycka är med andra ord betydande trots alla försiktighetsåtgärder.

Anslaget på 13,5 miljoner euro under moment 35.10.70 (Fartygsinvesteringar) är avsett för grundlig renovering av marinens oljebekämpningsfartyg Hylje och för anskaffning av två oljebekämpningsutrustningar som fungerar i

isförhållanden. De 5,2 miljoner euro som avsatts på moment 35.10.20 för bekämpning av miljöskador räcker till att sköta de mest basala bekämpningsuppgifterna men inte till att skaffa utrustning. Hädanefter kommer det att behövas mer pengar också för driftskostnaderna och reparationsutgifterna för den svällande materielvolymen.

Stöd till områdesarkitektverksamheten

Regeringen föreslår under moment 35.20.37 (Understöd för planläggning och styrning av markanvändningen) att anslaget enbart ska få användas för stöd för upprättande av planer som styr utbyggnaden av vindkraft. Och till råga på allt minskas detta stöd med 1 miljon euro.

Observeras bör att erfarenheterna av områdesarkitektverksamheten har varit mycket positiva när det gäller att höja kvaliteten på planeringen av markanvändning i små kommuner, utveckla miljön i kommunerna och stärka kommunernas livskraft. Kommuner med färre än 6 000 invånare och ingen planläggningsskyldighet enligt markanvändnings- och bygglagen har kunnat få stöd. I år har det funnits 21 områdesarkitektområden som täckt in 45 kommuner där invånarantalet ligger under 6 000.

Områdesarkitektverksamheten har ökat det interkommunala samarbetet markant och på ett kostnadseffektivt sätt höjt standarden på miljöplaneringen. Stöden för områdesarkitektverksamheten bör bibehållas, för det är inte förnuftigt att ge upp detta samarbetsbaserade långsiktiga arbete, allra minst nu när ändringen av kommunstrukturen ännu inte är genomförd. Små kommuner har också kunnat få stöd för planläggningen för vindkraftsbyggande genom områdesarkitektverksamheten, vilket är mycket viktigt med tanke på det stora utbyggnadsbehovet. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet kompletterar motiven till moment 35.20.37 (Understöd för planläggning och styrning av markanvändningen) med områdesarkitektverksamhet och ökar anslaget med 300 000 euro.

Boende till skäligt pris

Utskottet vill inledningsvis hänvisa till sitt brev 2012 till bostadsministern (YMO 5/2011 rd) gällande boende till skäligt pris. I brevet efterlyste utskottet en heltäckande rapport om hur de åtgärder utskottet krävt blivit genomförda. De bostadspolitiska utmaningarna kräver en lång rad effektiva åtgärder t.ex. för att öka utbudet av tomter och hyresbostäder, dämpa boendekostnaderna, minska ombyggnadsskulden, åtgärda fukt- och mögelproblem, tillgodose behoven hos den äldre befolkningen och grupper med särskilda behov, förbättra energieffektiviteten och skapa en integrerad samhällsstruktur. På den här punkten är budgetpropositionen acceptabel om man ser till det rådande ekonomiska läget, men vi får inte glömma hur stora de bostadspolitiska problemen är och att vi behöver en långsiktig bostadspolitik, understryker utskottet.

Statsrådets principbeslut om ett bostadspolitiskt åtgärdsprogram för åren 2012—2015 tar fasta på nationella bostadspolitiska frågor och åtgärder. Beslutet utgår framför allt från en ökad bostadsproduktion, bättre boförhållanden för grupper i behov av särskilt stöd, t.ex. bostadslösa, äldre och utvecklingsstörda, och bättre processer och högre standard när det gäller bostadsbyggande.

Regeringen godkände under budgetmanglingen i mars 2013 ett bostadspolitiskt reformpaket. Där nyinriktas bostadsproduktionskedjan mot en ökning av hyresbostäder till skäligt pris särskilt i huvudstadsregionen. Det statsägda bolaget Kruunuasunnot Oy kommer att börja bygga och äga skäligt prissatta hyresbostäder i Helsingforsregionen. Staten och statsbolag anvisar Kruunuasunnot byggtomter till rimligt pris. Startbidrag börjar betalas i Helsingforsregionen 2013-2015. För bidraget avsätts 10 miljoner årligen och beloppet per bostad är 10 000 euro. Markpolitiken ska drivas effektivare och praxis harmoniseras i Helsingforsregionen. Det viktigaste instrumentet är intentionsavtalet om markanvändning, boende och transport (MBT-avtalet) som kommunerna och staten ingått för åren 2012—2015.

Budgetpropositionen utgår från premissen att bostadsproduktionen till rimligt pris omfattar

7 500 räntestödsfinansierade bostäder och 2 000 bostäder med statsborgen. Bevillningsfullmakten för understöd föreslås utöver startbidraget på 10 miljoner euro gälla understöd för byggande av kommunalteknik (15 miljoner euro), stöd för grupper med särskilda behov (120 miljoner euro) och startbidrag för ombyggnad av flervåningshus och radhuslängor.

Som nyhet introduceras ett program för att förbättra äldres boende. Pengar för samordning av det tas från reparationsunderstöden (0,5 miljoner euro) plus att det under reparationsunderstöden anslås 3 miljoner euro för själva genomförandet. Härutöver kan noteras att reparationsunderstöden minskar. Numera är det bara låginkomsthushåll som får energiunderstöd för byggnader med högst två lägenheter och något understöd betalas inte för förbättring av byggnaders energiprestanda. Regeringen föreslår under moment 35.20.55 (Understöd för reparationsverksamhet) 43 miljoner euro, vilket innebär en minskning med 7 miljoner euro. Reparationsunderstöd beviljas primärt för installation av hissar och för reparation av äldres och funktionshindrades bostäder. Men behovet är större än så.

Avslutningsvis vill utskottet påpeka för finansutskottet att det noggrant bör notera att regeringen under moment 35.01.01 (Miljöministeriets omkostnader) bara anslagit 0,9 miljoner euro för fortsättning av handlingsprogrammet för åtgärder mot fukt och mögel, trots att det akuta behovet är 2 miljoner euro. Fukt- och mögelskadorna utgör på det hela taget ett samhälls-, ja rentav ett folkhälsoproblem och därför måste de åtgärdas. Utskottet poängterar vikten av att åtgärderna i de 14 uttalanden som riksdagen godkände utifrån revisionsutskottets betänkande (ReUB 1/2013 rd — Fukt- och mögelproblem i byggnader) faktiskt vidtas. Utskottet föreslår därför

att finansutskottet ökar moment 35.01.01 (Miljöministeriets omkostnader) med 1,1 miljoner euro för att fortsätta programmet för åtgärder mot fukt och mögel.

Ställningstagande

Miljöutskottet föreslår

*att finansutskottet beaktar det som sägs
ovan.*

Helsingfors den 22 oktober 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd
medl. Tarja Filatov /sd
Timo Heinonen /saml
Mikael Jungner /sd
Antti Kaikkonen /cent
Pauli Kiuru /saml
Jukka Kärnä /sd

Jari Lindström /saf
Eeva-Maria Maijala /cent
Tapani Mäkinen /saml
Martti Mölsä /saf
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /gröna
Mirja Vehkaperä /cent
Juha Väättäinen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

AVVIKANDE MENING

Motivering

I framtiden kommer bostadsbyggandet/bostadsproduktionen att bjuda på stora utmaningar. Dels kommer landsbygden att avfolkas gradvis till följd av regeringens centraliseringspolitik, dels sätter alla invälandande människor hårt tryck på Helsingforsregionen. Det ökar efterfrågan på bostäder med stigande bostadspriser som följd när produktionen inte matchar efterfrågan. Härtill kommer den underdimensionerade sociala bostadsproduktionen som ställer egna krav. Det största problemet är enligt vår mening att det råder brist på hyresbostäder till skäligt pris i Helsingforsregionen. Också andra tillväxtorter dras med samma problem. Regeringen har varit släpphänt i bostadsfrågan och blundat för fakta.

Det är enligt vår mening viktigt att anslagen för reparationsunderstöd lyfts upp till 2011 års nivå, 90 miljoner euro. Vi har med andra ord bara kommit halvvägs. Ett större anslag än det nuvarande är ytterst välkommet för att möjliggöra de prioriterade hissinstallationer och bostadsreparationer som behövs för att äldre och funktionshindrade ska kunna bo kvar hemma humant och ekonomiskt. Det anslag som regeringen avsatt för reparationsunderstöd är alltför snävt tilltaget. Också saneringen av mögeldrabbade byggnader bör ägnas större uppmärksamhet. Vi sannfinländare anser att ingen ska tvingas bo, leva eller annars vistas i lokaler där de blir utsatta för hälsorisker. På det hela taget vore det viktigt att ansvaret läggs i en persons händer, exempelvis bostadsministrarnas. Det konstaterade revisionsutskottet i sitt eget handlingsprogram. Om sorgen om byggbeståndet bör enligt vår mening toppa den politiska agendan med hänsyn till att

vår nationalförmögenhet till övervägande del består av byggnader.

Avslutningsvis vill vår utskottsgrupp särskilt uppmärksamma att de alltför ambitiösa utsläppsmålen och andra projekt som genomförts i "miljöskyddets namn" tar på medborgarnas ekonomi. Allt det här ställer sig dyrt för gemene man. Som exempel kan nämnas regeringens beslut om en ny avloppsvattenförordning. Syftet med förordningen var att minska avloppsbelastningen från sådana fastigheter i glesbygden som inte är anslutna till allmänt avlopp. Förordningen har ställvis varit oskälig för invånarna och också annars misslyckad. Dessutom kritiserar vi starkt som utskottsgrupp och parti den nya lagen om energicertifikat för byggnader (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU om byggnaders energiprestanda), som trädde i kraft den 1 juni i år. Vi kan inte godta lagen, eftersom den beräknade förbrukningen inte grundar sig på faktisk förbrukning utan på givna energiformsfaktorer. Ett annat missförhållande är att lagen tvingar människor i gamla friliggande småhus att betala oskäligt mycket för energicertifikat.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet ökar moment 35.20.55, Understöd för reparationsverksamhet, med 20 miljoner euro för reparation av äldres och funktionshindrades bostäder för att möjliggöra boende i hemmet, och med 25 miljoner euro för tidigarelagda saneringar av byggnader med mögel- och inomhusklimatproblem.

MiUU 26/2013 rd — RP 112/2013 rd

Helsingfors den 22 oktober 2013

Juha Väätäinen /saf
Jari Lindström /saf
Martti Mölsä /saf